

2016-06-17

Dnr Forte 2016-07041

Dnr Utbildningsdepartementet U2016/01529/UH

Remissvar: Trygghet och attraktivitet – en forskarkarriär för framtiden (SOU 2016:29)

Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd, Forte, har erhållit ovan rubricerade remiss för yttrande.

Forskarkarriärutredningen presenterar i betänkandet förslag och åtgärder som syftar till att säkra återväxten av framstående unga forskare i Sverige. Utgångspunkter för utredningen har varit att den akademiska karriärvägen måste vara tydlig, karriärstegens villkor transparenta och anställningsvillkoren goda och likvärdiga. Utredningen understryker att forskar- och lärarkarriären ska präglas av tydliga krav och förutsättningar som är gemensamma för universitet och högskolor. Tillsättning av doktorander, postdoktorer och biträdande lektorer ska ske i konkurrens och de bäst meriterade ska anställas.

I utredningen redovisas anställningshistorik gällande den undervisande och forskande personalen vid universitet och högskolor. Andelen visstidsanställda i gruppen är 31 %. Andelen visstidsanställda bland doktorsexaminerade minskar med antalet år efter doktorsexamen. Efter fyra år är 50 % tillsvidareanställda och efter tolv år har andelen ökat till 92 %. Det kan dock ifrågasättas om de särskilda möjligheter till tidsbegränsade anställningar som gäller inom sektorn tillsammans med övriga möjligheter till tidsbegränsning av anställningar överutnyttjas vid universitet och högskolor. Detta skapar en osäkerhet kring karriärvägar inom sektorn och en otrygghet för berörda medarbetare. Även när forskaranställningar övergått i tillsvidareanställningar är det inte ovanligt att uppsägning sker på grund av arbetsbrist när externt finansierade forskningsprojekt upphör.

Utredningen har även undersökt mobiliteten bland doktorander, forskare och lärare inom universitet och högskolor. Mobiliteten mellan olika lärosäten bedöms generellt sett som låg. Den allra största delen av lärosätesbyten inträffar mellan doktorsexamen och fortsatt anställning eller under de första åren efter doktorsexamen. Flest byten mellan lärosäten sker omkring två till fem år efter doktorsexamen. Graden av mobilitet sammanhänger bland annat med hur karriärsystemet för forskare och lärare är utformat. Man drar slutsatsen att nuvarande system med otydliga karriärvägar gör att det kan upplevas som säkrare för den enskilde forskaren att stanna kvar vid doktorsexamenslärosätet. Eftersom en stor del av anställningarna idag finansieras genom externa anslag bör även forskningsfinansierarnas bidragsformer beaktas. Hur dessa är utformade påverkar incitament för att byta respektive vara kvar vid sitt nuvarande lärosäte.

Swedish Research Council for Health, Working Life and Welfare**Address** Box 894, SE-101 37 Stockholm · **Visiting address** Östra Järnvägsgatan 27**Phone** +46 8 775 40 70 **Fax** +46 8 775 40 75**Org.nr** 202100-5240 **E-mail** forte@forte.se **www.forte.se**

Forte *tillstyrker* att doktorander erbjuds trygga villkor och en god studiefinansiering, vilket bl. a. innebär att samtliga doktorander som antas vid ett svenskt lärosäte ska erbjudas anställning från första dagen. Vi delar utredningens uppfattning att kvaliteten främjas genom att doktorander antas i konkurrens efter extern utlysning såväl nationellt som internationellt. Vi delar också uppfattningen att starka skäl talar för att begränsa stipendiefinansiering av doktorander till förmån för anställning som doktorand. En mer långsiktig ambition bör vara att avskaffa stipendier som studiefinansiering i forskarutbildningen. Ett hinder för detta idag är att många doktorander kommer till Sverige med stipendier från andra länder. Internationellt doktorandutbyte är positivt, men här kan Sverige i avtal med andra länder verka för att de medel doktoranden "har med sig" från hemlandet kan omvandlas till del av en anställning i Sverige.

Forte *tar inte ställning* till förslaget att en tidsbegränsad anställning som biträdande lektor införs. Alternativa förslag bör belysas för att på bästa sätt nå ett optimalt tjänstesystem som ger en tydlig och attraktiv karriärväg för forskarbegävningar. Ett alternativt förslag skulle kunna vara att inrätta tjänster som biträdande forskare, och vidare till biträdande professor. Det viktiga är att det finns en tydlig karriärgång, och att lärosätena inrättar "mellantjänster". En karriärväg som ger begävningarna möjlighet att utvecklas till självständiga och etablerade forskare inom akademien. En tydligare karriärväg kan också öka förutsättningarna för universitet och högskolor att behålla begävningar som annars hade sökt sig karriärer utanför akademien.

Vi har svårt att bedöma realismen i att sätta upp nationella mål för en ökning av en viss tjänstekategori på bekostnad av en annan kategori. Det avgörande för utvecklingen är universitet och högskolors lokala planering för omprioritering från kortsiktiga forskaranställningar med en hög grad av otrygghet till en tydligare satsning på andra anställningsformer. Förutom trygghetsargumentet är det olyckligt att många forskare har behov av snabba resultat för att meritera sig inför nästa ansökningsomgång, snarare än att vidareutveckla sin forskning och bygga upp en forskargrupp långsiktigt.

Forte vill betona vikten av att förutsättningarna för mobilitet förbättras. Det gäller mobilitet mellan anställningar vid svenska lärosäten, mellan akademi och andra sektorer och även inom en anställning. Vi vill särskilt understryka vikten av att möjligheten till mobilitet mellan akademi och näringsliv förbättras. En klarare karriärstruktur kombinerad med öppna utlysningar av anställningar inom akademien ökar förutsättningarna för mobilitet. Förfarandet vid anställningar ska vara transparenta och externa sakkunniga ska användas. Forskningsfinansiärerna bör se över sina bidragsformer så att dessa inte förstärker nuvarande inlåsningseffekter vid lärosätena.

En dialog mellan universitet och högskolor och forskningsfinansiärer bör ta sikte på hur utredningens förslag gällande bland annat mobilitet kan stödjas.

Forte *tillstyrker* utredningens förslag att den undervisande och forskande personalens anställningshistorik följs upp nationellt såväl som på lärosätetsnivå.

Beslut i ärendet har fattats av generaldirektör Ethel Forsberg efter föredragning av stabschef Olle Sköld.

Ethel Forsberg
Generaldirektör